

Jan Śliwa

Apostolat instytutów życia konsekrowanego w kontekście nowej ewangelizacji

---

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 36/1-2, 41-53

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O. JAN ŚLIWA OP

APOSTOLAT INSTYTUTÓW ŻYCIA KONSEKROWANEGO W KONTEKŚCIE NOWEJ EWANGELIZACJI

Treść: 1. Wstęp. 2. Apostolat — sens teologiczny pojęcia. 3. Apostolat a życie konsekrowane. 4. Apostolat instytutów życia konsekrowanego według norm prawa kanonicznego. 5. Apostolat instytutów życia konsekrowanego w kontekście nowej ewangelizacji. 6. Zakończenie.

1. Wstęp

Troska Kościoła o życie konsekrowane, przybierając na przestrzeni wieków różne formy, znajdzie szczególny wyraz w zapowiedzianym na 1994 rok Synodzie Biskupów, którego tematem ma być życie konsekrowane. Pasterze Kościoła podejmą na nim refleksję, której przedmiotem będzie życie konsekrowane oraz jego misja w Kościele i świecie. Innymi słowy będzie to Synod *De vita consecrata deque eius munere in Ecclesia et in mundo*.

Przygotowania do Synodu są w toku, a ich szczególne wyartykułowanie znalazło wyraz w dokumencie *Lineamenta*¹. Jean P. Schotte, Sekretarz Generalny Synodu, w krótkim artykule prezentującym *Lineamenta* na łamach *L'Osservatore Romano*² stwierdza, że celem tego dokumentu jest pobudzenie refleksji pasterzy Kościoła oraz samych zainteresowanych. Ma ono służyć zebraniu informacji, które pozwolą ustalić porządek obrad Synodu najlepiej odpowiadający wyłaniającym się potrzebom Kościoła. Autorzy dokumentu proponują, aby temat Synodu był rozpatrywany przez to zgromadzenie nie tylko z perspektywy „życia konsekrowanego” w sensie ściśle prawnym, lecz także z uwzględnieniem stowarzyszeń życia apostołskiego — czyli zgodnie z dyspozycją kanonu 371 § 1³.

Życie konsekrowane oraz jego misja w Kościele i we współczesnym świecie od dawna stanowią przedmiot zainteresowania teologów i kanonistów. Obecnie jest ono stosunkowo często postrzegane jako swoistego rodzaju element wchodzący w życie, w

¹ W niniejszym opracowaniu korzystamy z tekstu *La vita consacrata e la sua missione nella Chiesa e nel mondo. Lineamenta*, w: Supplemento a *L'Osservatore Romano*, — N. 270 — Sabato 21 Novembre 1992, pp. I—XV.

² Zob., *L'Osservatore Romano*, — N. 270 — Sabato 12 Novembre 1992, Supplemento, s. I. W niniejszym artykule przyjmujemy skrót „OR” i nim będziemy oznaczać numer *L'Osservatore Romano* (Supplemento) publikujący *Lineamenta*.

³ Tamże, s. I.

świętość, w misję oraz w apostołat Kościoła⁴. Pojawiają się też próby analizowania go w kontekście „nowej ewangelizacji”.

Nie wchodząc w szczegóły zagadnienia, będziemy się starali przedstawić apostołat instytucji życia konsekrowanego w powiązaniu z nową ewangelizacją i z uwzględnieniem perspektywy towarzyszącej przygotowaniom do Synodu. Aby tego dokonać, trzeba najpierw rozważyć naturę apostołatu. Ta zaś zawiera w sobie elementy teologiczne.

2. Apostołat — sens teologiczny pojęcia

W prawie kościelnym występuje termin „apostołat”, używany w różnych kontekstach i w odniesieniu do różnych kategorii osób. Określa się nim wynikające z wyznawanej wiary specyficzne zadania wiernych świeckich, duchownych oraz wiernych należących do instytucji życia konsekrowanego przez profesję rad ewangelicznych⁵. W tym krótkim opracowaniu mamy na uwadze pojęcie „apostołat” stosowane w prawie zakonnym, a zwłaszcza w kanonach 673—683 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

Kanon 675 § 1 stwierdza: „W instytucjach oddanych dziełom apostołskimi działalność apostołska należy do samej ich natury. Dlatego całe życie członków powinno być przepełnione duchem apostołskim, a cała działalność apostołska ma być nacechowana duchem zakonnym”⁶. Łatwo zauważyć, że ani w tym kanonie, ani w innych prawodawca nie podaje konkretnej definicji pojęcia „apostołat”, co nie oznacza jednak, iż termin ten nie został wyjaśniony przez Magisterium kościelne lub doktrynę prawną. I rzeczywiście — liczne oficjalne wypowiedzi Magisterium Kościoła oraz teksty należące do doktryny prawnej pozwalają na wypracowanie definicji omawianego pojęcia. Warto także zauważyć, że termin ten oprócz warstwy etymologiczno-lingwistycznej zawiera niezwykle bogatą warstwę teologiczną i że dopiero z nich obu wyrasta prawne znaczenie pojęcia „apostołat”.

⁴ Szczególnie bogate w treści potwierdzające ten punkt widzenia są dokumenty ostatniego Soboru, a zwłaszcza *Lumen Gentium* oraz *Perfectae caritatis*. Problematyka ta została także podjęta przez inne dokumenty posoborowe, np. *Evangelica testificatio* (1971), *Evangelii nuntiandi* (1975), *Mutuae relationes* (1978), *Religiosi e promozione umana. La dimensione contemplativa della vita religiosa* (1980), *Essential Elements in the Church's Teaching on Religious Life as Applied to Institutes Dedicated to Works of the Apostolate* (1983), *Redemptionis donum* (1984), *Potissimum institutioni* (1990).

⁵ Autor podejmował zagadnienie znaczenia „apostołatu” w pracy *L'apostolato come settore del rinnovamento della vita religiosa alla luce dei documenti conciliari e postconciliari*, Romae 1989, s. 213.

⁶ Polskie tłumaczenie tekstu kanonów jest przytaczane za przekładem zatwierdzonym przez Konferencję Episkopatu opublikowaną w *Palottinum* w 1984 r.

Słowo „apostolat” w rozumieniu potocznym ma dwa znaczenia. Oznacza albo działalność, dzieło kogoś z apostołów, np. św. Piotra, albo kogoś, kto ze szczególnym oddaniem poświęca się jakiejś pracy duchownej lub świeckiej⁷. Y. Congar stwierdza, że termin „apostolat” pochodzi z greki, z której — za pośrednictwem języka łacińskiego przeszedł do wszystkich współczesnych języków europejskich. Był on obecny już w grece klasycznej, ale na skutek szczególnego użycia stał się typowo chrześcijańskim terminem technicznym⁸. W podstawowym znaczeniu analizowanego pojęcia zdaniem Congara wysuwa się na plan pierwszy idea „posłania”. Nie chodzi tu zatem o propagandę, bezinteresowną gorliwość czy podobne zjawiska⁹.

Wielu autorów¹⁰, a wśród nich J. Beyer¹¹, oprócz „posłania” akcentuje także „misję”. Wydaje się to oczywiste, jeżeli zważymy fakt, że „posłanie” jako czyjeś działanie zawiera dwa elementy — „posłanie kogoś”, czyli „posłańca”, oraz cel, czyli „misję” rozumianą jako „to, z czym i w jaki sposób” ów ktoś został posłany. Posłany jest więc kimś, kto otrzymał specjalny mandat, misję do spełnienia. Biorąc pod uwagę to, że „apostolat” jest pojęciem chrześcijańskim, dochodzimy wreszcie do warstwy teologicznej. Spaja ona działalność „posłanego” z „posyłającym”, czyli udzielającym mandatu, dającym misję do spełnienia, to jest z Bogiem.

Podsumowując ten etap rozważań można stwierdzić, że pojęcie „apostolat” oznacza dzieło kogoś, kto został posłany, za kim kryje się Pierwszy Działający — Bóg, który jest główną przyczyną i źródłem apostolatu. Stwierdzenie to kieruje nasze rozważanie na płaszczyznę teologiczną.

Już od pierwszych spotkań Chrystusa z uczniami zwraca uwagę ciągle podkreślanie przez Niego, że uczniowie powinni się stać

⁷ Na takie znaczenie tego słowa zwraca uwagę *Słownik języka polskiego*, t. I, PWN, Warszawa 1988. Wydaje się jednak, że bardziej precyzyjne wyjaśnienia podaje słownik języka włoskiego — *Il Nuovo Dizionario Italiano „GARZANTI”*, ed. 2 (1984), s. 68.

⁸ Por., Congar Y., *Sacerdozio e laicato*, (Brescia, Morcelliana, 1966), s. 12.

⁹ Por., Congar Y., dz. cyt., s. 18.

¹⁰ Warto zwrócić uwagę na historyczno-filozoficzną analizę pojęcia „apostolat” przeprowadzoną przez L. M. Dewally. Zob., Dewally L. M., *Histoire de l'adjectif „apostolique”*, w: *Melanges de sciences religieuses*, 5 (Lilla 1948), ss. 141—152. Analiza tego pojęcia zostaje potem podjęta i kontynuowana przez H. Holteina. Zob., Holtein H., w: *L'apostolat. Problems de la religieuse d'aujourd'hui*, (Paris 1957), tłumaczenie włoskie: *L'apostolato della religiosa oggi*, (Alba 1959).

¹¹ Por., Beyer J., *L'apostolato dei religiosi*, w: *Vita Consacrata* 4 (1976) ss. 211—219; zob., s. 212 w punkcie zatytułowanym „Natura dell'apostolato”.

rybakami ludzi¹². Teologicznie jest pewne to, że Jezus chciał zapoczątkować nowe królestwo i że zaprosił ludzi do współpracy w tym dziele. Jednakże ci pierwsi współpracownicy Jezusa nie pojęli od razu ani nie zrozumieli do końca istotnych cech królestwa zapoczątkowanego przez ich Mistrza. Stąd też nawet w najbardziej decydujących chwilach stawiają oni pytania, które ten brak zrozumienia potwierdzają¹³. Uczniowie ci potrzebują jeszcze chrztu ognia (Zesłania Ducha Świętego), w którym otrzymują również dar pełnego zrozumienia misji Chrystusa i moc konieczną do tego, aby się stali prawdziwymi współpracownikami królestwa. Jak słusznie zauważa M. Fück, tłumaczenie trudności uczniów brakiem ich wykształcenia i prostym pochodzeniem jest tylko częściowo słuszne. Podstawowa trudność tkwi w tym, że misja, którą im powierza Jezus, rzeczywiście przekracza wymiar czysto ludzki¹⁴. Chodzi tu bowiem o udział w Jego posłaniu, czyli o apostołat.

Aby wydobyć pełny teologiczny sens słowa „apostołat”, należy podkreślić, podobnie jak czyni to M. Fück, że omawiane pojęcie było używane w języku świeckim na określenie czynności herolda jakiegokolwiek doktryny, do słuszności której chciał on przekonać innych. Sam herold nie był jednak autorem głoszonej doktryny ani też nie musiał w nią wierzyć¹⁵. W chrześcijańskim rozumieniu „apostołatu”, podobnie jak i w chrześcijańskim pojmowaniu określenia „apostoł”, występuje odmienna od świeckiej optyka widzenia tego zagadnienia. Punktem zdecydowanie odróżniającym świecką ideę posłania od idei chrześcijańskiej jest biblijne rozumienie posłania spełnianego przez Chrystusa. Nie ulega również wątpliwości, że biblijna idea posłania stanowi samą istotę chrześcijańskiego rozumienia apostołatu. A zatem w centrum rozważanego problemu znajduje się Jezus oraz posłanie realizowane przez Niego i tych wszystkich, których On posyła¹⁶.

Posłanie przez Ojca na świat Syna jest równoznaczne z powierzeniem Mu ściśle określonej misji. Misja spełniana przez Jezusa stanowi więc wzór wszelkiego apostołatu. Dlatego też, chcąc zrozumieć czym jest apostołat ludzki, należy przede wszystkim przyrzeć się misji Jezusa, sposobowi jej wypełnienia i przekaza-

¹² Por. Mt 4,19; cytaty z Pisma Świętego są przytaczane według tłumaczenia „Pismo Świętego Starego i Nowego Testamentu, (Biblia Tysiąclecia), wyd. 4°, Pallottinum, 1984.

¹³ Por. Dz 1,6. Uczniowie dają w tym miejscu przykład braku zrozumienia prawdziwego sensu królestwa zapoczątkowanego przez Chrystusa.

¹⁴ Por. Fück M., *La natura dell'apostolato e la sua anima*, w: *Apostolato e vita interiore*, (Milano 1950) s. 46.

¹⁵ Por. Fück M., dz. cyt., s. 47.

¹⁶ J 20,21 nn.; „A Jezus znowu rzekł do nich: «Pokój wam! Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam!»”.

nia uczniom oraz temu jak Kościół podejmuje otrzymaną od Jezusa misję.

Autor Listu do Hebrajczyków pisze: „Wielokrotnie i na różne sposoby przemawiał niegdyś Bóg do ojców przez proroków, a w tych ostatecznych dniach przemówił do nas przez Syna. Jego to ustanowił dziedzicem wszystkich rzeczy, przez Niego też stworzył wszechświat”¹⁷. W słowach tych autor ukazuje syntezę Objawienia oraz rozwój historii zbawienia. Trzeba w tym miejscu podkreślić, że inicjatywa Boża objawiała się stopniowo, powoli wchodząc w rzeczywistość ludzką, „gdy jednak nadeszła pełnia czasów, zesłał Bóg Syna swego...”¹⁸. Z Nowego Testamentu wynika niezbicie, że Jezus jest rzeczywiście „Posłanym” — Posłanym przez Ojca — a zatem pierwszym Apostołem. Ideę tę podjął Sobór Watykański II w Dekrecie „*Apostolicam Actuositatem* (Dekret o Apostolstwie Świeckich), gdzie czytamy, że „Chrystus posłany od Ojca jest źródłem i początkiem całego apostołstwa w Kościele”¹⁹. Jako Pierwszy apostoł objawia się przyjmując postać Słowa Wcielonego²⁰. Tak więc Jezus, Jednorodzony Syn Ojca, staje się Słowem Wcielonym i zamieszkuje wśród nas. A zatem poprzez Syna posłanego przez Ojca w mocy Ducha Świętego, historia ludzka staje się zarazem historią świętą, przemieniając się w historię zbawienia.

Jest rzeczą oczywistą, że Syn Boży — jako Druga Osoba Trójcy — był zawsze obecny w świecie jako prawdziwy Bóg. Przyjmując jednak ludzką naturę, zaczął być obecny w tym świecie również jako prawdziwy człowiek. To zaistnienie Syna Bożego w świecie jako człowieka ma także charakter trynitarny, gdyż posłany przez Ojca Syn działa w mocy Ducha Świętego. Wypełniając wolę Ojca, Jezus przyjmuje powierzoną Mu misję, stając się Apostołem w sensie absolutnym tego słowa. Jest to zarazem akt posłuszeństwa²¹.

Misja Jezusa w świecie nie polega jedynie na objawieniu wzniosłych prawd, lecz zawiera także przykład świętości. Misja ta ma również charakter historyczny, gdyż przebywanie Chrystusa na ziemi przypada na konkretny czas i miejsce oraz wiąże się z określonymi uwarunkowaniami historycznymi i socjologicznymi. I trzeba uznać za paradoksalne to, że poprzez ścisły związek misji Jezusa z konkretną historią jest ona zarazem bardziej bliska człowiekowi, ale równocześnie jakby trudniejsza do zrozumienia przez współczesnego człowieka. Nic więc dziwnego, że misji tej nie można bez wiary ani w pełni pojąć, ani nią żyć.

¹⁷ Hbr 1, 1—2.

¹⁸ Ga 4,4.

¹⁹ Por. AA n. 4.

²⁰ Por. J 1,1.

²¹ Por. Hbr 10,5—7.

Jeżeli to prawda, że misja Jezusa na ziemi ma ścisły związek ze społecznością naturalną, w której On żył, jeszcze pewniejszym teologicznie jest to, że ściślejszy związek ma ona ze społecznością nadprzyrodzoną założoną na ziemi przez Jezusa. Tą społecznością nadprzyrodzoną jest założony przez Jezusa Kościół, będący jakby przedłużeniem Wcielenia²² — Jego Mistycznym Ciałem w świecie²³.

Mając powyższy aspekt na uwadze można stwierdzić, że apostołat poszczególnych ludzi nie jest niczym innym, jak tylko działaniem mającym na celu ukazanie innym misji Jezusa. Istotę więc apostołatu ludzi stanowi bycie narzędziami przedłużającymi misję Jezusa tak, aby wszyscy mogli osiągnąć zbawienie.

Uwzględniając więc fakt, że Kościół ze swej natury uczestniczy w apostołacie, możemy za J. Beyerem stwierdzić, iż wszelki apostołat jest przede wszystkim dziełem samego Chrystusa, a zarazem aktem Jego Mistycznego Ciała, czyli Kościoła²⁴. Apostołat stanowi więc zarazem akt Chrystusa i Kościoła²⁵.

Podsumowując rozważanie na temat natury apostołatu możemy stwierdzić:

- 1) Natura apostołatu streszcza się przede wszystkim w „misji”, „posłaniu”. Ze swej natury apostołat zawiera trzy elementy konieczne, aby się mógł realizować: a) tego, który posyła, b) posłanego, c) treść posłania.
- 2) Z danych teologii wynika, że Posyłającym jest sam Bóg. Posłany to działający w mocy Ducha Świętego Syn Boży.
- 3) Istotę treści posłania stanowi całe dzieło zbawcze Jezusa Chrystusa.
- 4) Wypełniając najdoskonalej misję powierzoną Mu przez Ojca, Jezus jest w najpełniejszym tego słowa znaczeniu Pierwszym Apostołem.
- 5) Z woli Chrystusa Jego misja zostaje powierzona Kościołowi oraz wszystkim członkom Kościoła.

3. Apostołat a życie konsekrowane

Po przedstawieniu natury apostołatu zastanówmy się obecnie nad podstawą uczestnictwa w nim poszczególnych chrześcijan — a

²² Por., Śliwa J., *L'apostolato come settore di rinnovamento della vita religiosa alla luce dei documenti conciliari e postconciliari*, Roma 1989, s. 14.

²³ Na ten aspekt zwraca uwagę pap. Pius XII w enc. *Mystici Corporis*, AAS (1943) nr 7 (Dodatek).

²⁴ Warto także zwrócić uwagę na tekst *Lumen gentium*, n. 3, który streszcza misję zbawczą Chrystusa.

²⁵ Beyer J., *L'apostolato dei religiosi*, in: *Vita Consacrata* 2 (1976) 212—219, zob., s. 213.

zwłaszcza członków instytucji życia konsekrowanego. Innymi słowy chodzi o to, w jaki sposób dokonuje się przekazanie misji apostołatu Kościoła wiernym oraz poszczególnym kategoriom osób w Kościele.

Zastanawiając się nad przekazaniem apostołatu Kościołowi, można brać pod uwagę aspekt prawny tego zagadnienia. W niniejszych rozważaniach pominiemy go jednak. Bardziej owocne będzie zastrzymanie się na tym, co podkreślił św. Jan słowami: „jak Mnie posłał Ojciec, tak i Ja posyłam was”²⁶. Rzecz oczywista, że i powyższe słowa mogą implikować pytania o charakterze prawnym — np. o wymiar legalności, władzę czy też o niezbędne warunki kanoniczne. Do tych spraw można będzie jednak powrócić przy innej sposobności. Obecnie spróbujemy spojrzeć na wymiar teologiczny zacytowanych słów.

W tym celu warto się odwołać do artykułu Y. Congara. Zwraca on uwagę na fakt, że duszą apostołatu, tym, co ożywia przekazanie misji mającej początek w Ojcu, poprzez Syna, Apostołów, Kościół, jest miłość (agape). Nie chodzi tu oczywiście o miłość, która pragnie czegoś dla siebie (określaną jako „eros” — termin ten bardzo rzadko występuje w Nowym Testamencie i ma wydźwięk negatywny), lecz o miłość bezinteresowną²⁷. Według Congara ta bezinteresowna miłość (agape) stanowi jakby duszę apostołatu.

Refleksja nad Ewangelią prowadzi niezawodnie do stwierdzenia, że przyczyną powierzenia przez Ojca misji zbawczej Chrystusowi jest miłość względem ludzi. Trzeba tu jednak podkreślić, że Chrystus przychodzi do nas nie tylko ze względu na człowieka, lecz przede wszystkim po to, aby człowieka zbawić. Mówi o tym św. Łukasz: „Syn Człowieczy przyszedł szukać i zbawić to co zginęło”²⁸. Potwierdzenie powyższej misji znajdujemy w Liście do Rzymian: „Bóg zaś okazuje nam swoją miłość (właśnie) przez to, że Chrystus umarł za nas, gdyśmy byli jeszcze grzesznikami”²⁹. Możemy więc stwierdzić, że wszystko, co dokonało się na planie zbawienia, znajdowało impuls w miłości Ojca. A zatem miłość Ojca jest przyczyną zbawczej misji Jezusa, a miłość Jezusa powoduje jej przedłużenie na ludzi wszystkich czasów.

Zbawcza inicjatywa Ojca została w pełni zrealizowana przez Syna i stała się historycznie stwierdzalna w śmierci Chrystusa oraz w Jego Mistycznym Ciele — Kościele. W tym też wymiarze wszyscy ludzie mogą się odnaleźć w nowej społeczności we

²⁶ Por., J 20,12.

²⁷ Por., Cogar Y., *Sacerdozio e laicato di fronte al loro compito di evangelizzazione e di civita*, Brescia 1966, s. 12—13.

²⁸ Łk 19,10.

²⁹ Rz 5,8. Podkreśla bezinteresowność Bożej decyzji — chodzi tu o miłość a nie o jakąś konieczność.

współjednoczeniu Mistycznego Ciała. W tym właśnie staje się czytelną celowość przekazania Kościołowi zbawczej misji. Dlatego też Kościół otrzymał od Chrystusa misję przekazania nowiny o zbawieniu dla całego świata. Nic więc dziwnego, że Sobór Watykański II określa Kościół jako „sakrament zbawienia świata”³⁰.

Ludzie zachowują jednak wolność. Mogą się stać członkami Kościoła, ale mogą też odmówić. Punktem początkowym wejścia w Kościół jest chrzest — brama wszystkich sakramentów³¹.

Dochodzimy tutaj do najważniejszego momentu: wejście do Kościoła dokonuje się poprzez inkorporację w czasie Chrztu św. Jest to zarazem włączenie w nową, ofiarowaną nam przez Boga rzeczywistość łaski. Dzięki temu jednostka może korzystać z wszelkich pomocy udzielanych przez Boga za pośrednictwem Kościoła. Ze swojej natomiast strony przyjmuje poprzez chrzest obowiązek uczestnictwa w misji, którą Kościół przejął od Chrystusa.

Misja Kościoła polega na tym, że trwa on w pełni włączony w świat po to, aby odrywać go od grzechu. W misji tej uczestniczy cały Lud Boży: świeccy, duchowni oraz osoby konsekrowane. Czynnikiem różnicującym są charyzmat oraz szczególne zadania³². Zagadnienie to w odniesieniu do różnych kategorii osób podejmuje Konstytucja Dogmatyczna o Kościele w n. 31.

Dokonując podsumowania tego etapu naszej refleksji stwierdzamy, że udział człowieka w misji zbawczej dokonuje się poprzez Kościół. Dzięki skutkom Chrztu powstaje w nim szczególny rodzaj konsekracji człowieka oraz następuje włączenie w misję zbawczą. Jest to zarazem najbardziej podstawowe włączenie w apostołat.

Kolejny ważny moment stanowi przejście od ogólnego przeznaczenia do udziału w apostołacie wszystkich ochrzczonych do uczestnictwa w apostołacie osób konsekrowanych poprzez profesję rad ewangelicznych. Udział ten nie jest niczym innym, jak rozwinięciem podstawowego przeznaczenia do uczestnictwa w apostołacie wszystkich ochrzczonych poprzez śluby złożone w instytucie życia konsekrowanego³³. Sięgając do tekstów Soboru Watykańskiego II, znajdujemy fragmenty które przedstawiają związek pomiędzy apostołatem a życiem konsekrowanym. Punktem wyjścia jest w tych tekstach powszechne powołanie do świętości, następnie zaś ukazują się związek życia konsekrowanego i świętości. Przyjęcie powyższej optyki nie wyklucza wszakże

³⁰ Por., SC 26; LG 1, 48, 59; AG 1; GS 45.

³¹ Por., KPK, kan. 849.

³² Por., Ghirlanda G., *Ecclesialità della vita consacrata*, w: *Vita Consacrata* 12 (1976) 283—293, s. 284.

³³ Por., PC 25; LG 43 oraz KPK, kan. 573 § 1.

istnienia w tekstach soborowych związku pomiędzy życiem konsekrowanym a apostolatem. Związek ten jawi się w sposób oczywisty, jeżeli dokonamy analizy apostolatu w historii życia konsekrowanego, w tekstach prawnych okresu soborowego oraz w Kodeksie Prawa Kanonicznego Jana Pawła II³⁴. Nie ulega bowiem wątpliwości, że konsekracja poprzez profesję rad ewangelicznych stanowi „nowy i szczególny tytuł” do budowania Kościoła i zbawienia świata³⁵ — czyli tytuł uzasadniający szczególnie udział osób konsekrowanych w apostolacie.

4. Apostolat Instytutów życia konsekrowanego według norm prawa kanonicznego

Ukazując apostolat instytutów życia konsekrowanego, braliśmy pod uwagę jego elementy ogólne. Staraliśmy się uwzględnić przede wszystkim aspekt teologiczny. Obecnie skupimy uwagę na wymiarze prawnym.

Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II zajmuje się apostolatem w wielu kanonach. Prawodawca kościelny określa dla apostolatu w Kościele najpierw ogólne ramy, aby potem szczegółowo mówić o apostolacie instytutów zakonnych, świeckich, stowarzyszeń życia apostolskiego oraz instytutów kontemplacyjnych³⁶.

W kan. 216 sformułowane zostało prawo wszystkich wiernych do popierania i podtrzymywania działalności apostolskiej³⁷. Prawo to wynika z faktu chrztu oraz bierzmowania³⁸.

Obowiązek troski o wspieranie w diecezji różnorodnych form apostolatu spoczywa na biskupie diecezjalnym³⁹. Ten szczególnie obowiązek troski o apostolat mają również Konferencje Biskupie⁴⁰. Apostolat jest wzmiankowany także w prawie majątkowym Kościoła, jak to bowiem wynika z kan. 1254 §§ 1—2, dobra doczesne mają służyć apostolatowi jako środki. Te ogólne przepisy zawierają polecenie, aby w akcję apostolatu byli wprowadzani również alumni⁴¹.

---

³⁴ Szczegółowe omówienie tego problemu znajduje się w pracy: Śliwa J., *L'apostolato come settore...*, ss. 23—130.

³⁵ Por., KPK, kan. 573 § 1.

³⁶ Przedstawiony w tej części układ treści jest inspirowany schematem zastosowanym w hasle „Apostolato” przez L. Chiapettę. Por., Chiapetta L., *Dizionario del nuovo Codice di Diritto Canonico*, Edizioni Dehoniane, Napoli 1986, wyd. 2.

³⁷ Por. KPK, kan. 216 oraz 211.

³⁸ Por., KPK, kan. 225 § 1.

³⁹ Por., KPK, kan. 384 § 1 oraz 680 i 681.

⁴⁰ Por., KPK, kan. 447.

⁴¹ Por., KPK, kan. 258.

W przypadku apostołatu stowarzyszeń wiernych świeckich prawo kodeksowe domaga się ich odpowiedniego przygotowania⁴² oraz tego, aby apostołat wynikał z wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem⁴³ i z Kościołem⁴⁴.

Podstawowa zasada dotycząca apostołatu członków instytutów zakonnych⁴⁵ została sformułowana w kan. 673, gdzie czytamy: „Apostolstwo wszystkich zakonników polega na świadectwie ich życia konsekrowanego, które winni ożywiać modlitwą i pokutą”. Wśród instytutów zakonnych szczególne miejsce zajmują takie, które poświęcają się wyłącznie kontemplacji⁴⁶. Instytuty te nie prowadzą czynnego apostołstwa, ale przez swoje świadectwo przyczyniają się do apostołskiej płodności Kościoła.

Apostolat natomiast należy do natury instytutów całkowicie oddanych dziełom apostołskim⁴⁷. Ich przełożeni oraz członkowie mają zachować misję i dzieła właściwe dla danego instytutu, uwzględniając przy tym okoliczności miejsca i czasu, w którym żyją⁴⁸. Szczegółowe kwestie dotyczące apostołatu instytutów zakonnych są uregulowane w konkretnych kanonach. I tak kan. 678 § 1 mówi o podległości biskupowi diecezjalnemu w sprawach kultu, apostołatu oraz wszystkiego, co dotyczy duszpasterstwa; kan. 678 § 3 wymaga, aby przełożeni zakonni zawierali z biskupami umowy w przypadku organizowania działalności apostołskiej swoich członków; kan. 680 nakłada obowiązek koordynacji działalności apostołskiej zakonników z klerem diecezjalnym oraz z innymi instytutami; kan. 681 §§ 1—2 traktuje o dziełach apostołskich powierzonych przez biskupa diecezjalnego zakonnikom; kan. 682 § 1 zajmuje się powierzonymi zakonnikom przez biskupa diecezjalnego urzędami kościelnymi; kan. 683 §§ 1—2 zaś omawia sprawy związane z wizytacją kanoniczną zakonników przeprowadzaną przez biskupa.

W odniesieniu do apostołatu instytutów świeckich kan. 713 § 1 Kodeksu Kanonicznego stwierdza, że członkowie instytutów świeckich wyrażają i realizują w działalności apostołskiej własną konsekrację. Ich zadaniem jest przepojenie wszystkiego duchem ewangelicznym dla wzrostu Ciała Chrystusa. Świeccy członkowie tych instytutów, zachowując swój świecki charakter, mają dopomagać działalności ewangelizacyjnej Kościoła poprzez świadectwo wierności swojej konsekracji⁴⁹. Podobne do tego zadanie mają du-

⁴² Por., KPK, kan. 329.

⁴³ Por., KPK, kan. 675 § 2.

⁴⁴ Por., KPK, kan. 675 § 3.

⁴⁵ Zob., KPK, kan. 697 §§ 1—2.

⁴⁶ Por., KPK, kan. 674.

⁴⁷ Por., KPK, kan. 675 § 1.

⁴⁸ Por., KPK, kan. 677 § 1.

⁴⁹ Por., KPK, kan. 713 § 2.

chowni będący członkami instytutów świeckich. Także i wśród ich zadań na plan pierwszy wysuwa się współpraca w realizacji zadań apostołatu⁵⁰.

Aby przegląd był pełny, należy jeszcze przyrzeć się apostołatowi w stowarzyszeniach życia apostołskiego. Instytuty tego rodzaju mają charakter szczególny, nie można ich bowiem zaliczyć do instytutów życia konsekrowanego z powodu braku ślubów. Z drugiej jednak strony w niektórych z tych stowarzyszeń członkowie podejmują rady ewangeliczne. Stowarzyszenia życia apostołskiego realizują przyjęte dzieła apostołskie według dyspozycji prawa kościelnego⁵¹.

W tym miejscu mamy dokonać krótkiego podsumowania norm dotyczących apostołatu w różnych formach życia konsekrowanego. Zauważmy, że apostołat tych instytutów stanowi niejako konieczny i konkretny sposób wyrażania osiągniętej świętości, która jest zarazem najlepszym sposobem dawania świadectwa przed światem.

5. Apostolat Instytutów życia konsekrowanego w kontekście nowej ewangelizacji

W toku dotychczasowych rozważań przedstawiliśmy związek teologiczny i prawny pomiędzy życiem konsekrowanym a apostołatem. Obecnie natomiast spróbujemy ukazać kontekst życia konsekrowanego, określane jako nowa ewangelizacja.

Czym jest nowa ewangelizacja? Czym jest w ogóle ewangelizacja? We współczesnej teologii są dwie definicje ewangelizacji⁵². Pierwsza z nich została sformułowana przez III Konferencję Plenarną Episkopatu Latinoamerykańskiego w Puebla (1979). Mówi ona, że ewangelizacja jest działaniem Kościoła mającym na celu uobecnienie orędzia ewangelicznego w życiu poszczególnych osób oraz całych społeczeństw. Według drugiej definicji ewangelizacja to proklamacja z mocą Ducha Świętego wcielonego, ukrzyżowanego, zmartwychwstałego i żyjącego Jezusa Chrystusa, jako jedynego Zbawiciela i Pana całego rodzaju ludzkiego oraz każdego człowieka w sposób radosny, naznaczony miłością, co przyczynia się do budowania Kościoła i poznania Chrystusowej Ewangelii.

Ewangelizacja jest zjawiskiem wieloaspektowym, bowiem współistnieje w niej wiele elementów: świadectwo, ustne przepowia-

⁵⁰ Por., KPK, kan. 713 § 3.

⁵¹ Por., KPK, kan. 731 §§ 1—2.

⁵² W opracowaniu tej części korzystam z dostępnego w maszynopisie referatu ks. Wiesława Przyczyny CSSR, pt. *Teologiczne podstawy nowej ewangelizacji*. Referat ten był przedstawiony na spotkaniu wyższych przełożonych zakonów męskich w Polsce, które miało miejsce w Warszawie.

nie, nawrócenie, wejście do wspólnoty, dzieła apostołskie. Nie zagłębiając się w całą złożoność tej problematyki, warto podkreślić, że w teologii mówi się o trzech typach ewangelizacji: misyjnej, pastoralnej oraz powtórnej⁵³. Natomiast nowa ewangelizacja jest pewnym aspektem ewangelizacji. Kieruje się ona do chrześcijan — do tych, którzy zapoznali Ewangelię tak, że nie jest ona dla nich Dobrą Nowiną. Zadaniem nowej ewangelizacji są: ukazanie Boga w Jego relacjach do człowieka (miłość), kształtowanie dojrzałych wspólnot kościelnych — czyli budowanie Kościoła poprzez głoszenie Słowa i Sakramenty wtajemniczenia, a także odtworzenie chrześcijańskiej tkanki społeczności ludzkiej. W konkluzji referatu⁵⁴ na temat teologicznych podstaw nowej ewangelizacji W. Przyczyna wylicza powody głoszenia Ewangelii ludziom, którzy jej nie znają. Stwierdza, że chodzi w tym przypadku o racje bezpośrednie lub pośrednie. Wśród pierwszych wylicza misyjną naturę Bożego planu zbawienia, trynitarny wymiar ewangelizacji, sakramenty oraz konsekrację zakonną. Do racji pośrednich zalicza natomiast misyjny mandat Chrystusa, uniwersalizm zbawienia i przykład miłości.

Przyjąwszy interpretację nowej ewangelizacji⁵⁵ proponowaną przez W. Przyczynę, powróćmy obecnie do apostołatu instytucji życia konsekrowanego w tym nowym kontekście — czyli w kontekście nowej ewangelizacji.

W *Lineamenta*⁵⁶ czytamy, że wezwanie do nowej ewangelizacji znajduje się obecnie w centrum misji Kościoła. Skierowane jest ono do wszystkich: duchownych, zakonników oraz świeckich. Na wezwaniu tym należy skoncentrować całą energię oraz programy najbliższych lat.

Z rozpatrywanego przez nas punktu widzenia jest ważne to, iż *Lineamenta* w sposób szczególnie adresują wezwanie do udziału w nowej ewangelizacji do osób konsekrowanych. Głównym zadaniem stojącym przed życiem konsekrowanym obecnie jest współdziałanie z nową ewangelizacją, gdyż osoby, które żyją Ewangelią, powinny ją ukazywać innym.

Ukazanie innym Ewangelii ma zawierać w sobie wymiar świadectwa⁵⁷, świadectwo zaś jest pierwszorzędnym sposobem aposto-

⁵³ Przyczyna W., *Teologia ewangelizacji*, Kraków 1992, s. 36—36.

⁵⁴ Aluzja do referatu wygłoszonego przez Ks. W. Przyczynę w Warszawie podczas spotkania wyższych przełożonych zakonów męskich. W niniejszym artykule czerpię z tego referatu.

⁵⁵ Na temat przygotowania do nowej ewangelizacji wygłosił referat na wyżej wzmiankowanym spotkaniu wyższych przełożonych zakonów męskich, O. Wojciech Giertych OP. Temat referatu: *Przygotowanie do Nowej Ewangelizacji*. Niestety, także i ten tekst jest na razie dostępny tylko w maszynopisie.

⁵⁶ Por., *Lineamenta*, n. 42.

⁵⁷ Por., KPK, kan. 673; *Lineamenta*, n. 42.

latu wszystkich osób konsekrowanych poprzez profesję rad ewangelicznych.

Czy nowa ewangelizacja nie wymaga zatem odnowienia w życiu konsekrowanym wrażliwości na szeroko pojęty apostolat? Pytanie to ma charakter retoryczny, nie ulega bowiem wątpliwości, że życie konsekrowane jest szczególną formą rozwinięcia w chrześcjaninie konsekracji chrzcielnej. Daje ono nowy i szczególny tytuł do uczestniczenia w misji Chrystusa, a w konsekwencji do uczestnictwa w apostolacie Kościoła, co jest akcentowane obecnie w formie nowej ewangelizacji.

6. Zakończenie

Podejmując temat „Apostolat instytutów życia konsekrowanego w kontekście nowej ewangelizacji”, staraliśmy się ukazać teologiczny wymiar tego zjawiska, wykazać, że apostolat jest wpisany w życie konsekrowane. W kan. 573 § 1 czytamy: „Życie konsekrowane przez profesję rad ewangelicznych jest trwałą formą życia, w której wierni pod działaniem Ducha Świętego, naśladując dokładniej Chrystusa, oddają się całkowicie umiłowanemu nade wszystko Bogu, ażeby — poświęceni z nowego i szczególnego tytułu dla chwały Boga, budowania Kościoła i zbawienia świata — osiągnąć doskonałą miłość w służbie Królestwa Bożego i, stawszy się w Kościele wyraźnym znakiem, zapowiadać niebieską chwałę”. Jest to jakby jądro zagadnienia. Wszystkie inne dokumenty, choć bez wątplenia wspaniałe, są tylko cennym komentarzem, zachętą, aby życie konsekrowane stawało się w coraz większym stopniu dziełem apostolatu.

L'apostolato degli istituti di vita consacrata e la nuova evangelizzazione

L'autore prende in considerazione l'apostolato degli istituti di vita consacrata alla luce richiesta dalla nuova evangelizzazione. La problematica dell'articolo include considerazioni sul significato teologico dell'apostolato, sul legame tra l'apostolato e la vita consacrata, sul contenuto giuridico dell'apostolato e infine viene considerato l'apostolato nel contesto della nuova evangelizzazione.